

УДК 364-78:172:37.091.39

Т. М. Децюк, к. пед. н.,
Ю. А. Хижняк, студентка,
А. В. Боровик, магістрант

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ТА ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

Анотація. Проаналізовано різні підходи до понять «етичні принципи соціальної роботи», «цінності соціального працівника», «професійні якості соціального працівника» та «позааудиторна робота зі студентами». Запропоновано класифікацію професійно важливих особистісних якостей та моральних цінностей соціальних працівників. Обґрунтовано можливість використання потенціалу позааудиторної роботи з метою формування професійно важливих етичних принципів та цінностей у майбутніх соціальних працівників. Проаналізовано досвід використання таких форм позааудиторної роботи зі студентами, як волонтерські об'єднання, агенція соціальних проєктів, школа тренінгів в Чернігівському національному технологічному університеті, які сприяють формуванню професійних етичних принципів та цінностей у майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: етичні принципи; етичні цінності соціальної роботи; професійні якості; позааудиторна робота зі студентами.

Т. М. Децюк, к. пед. н.,
Ю. А. Хижняк, студентка,
А. В. Боровик, магістрант

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЭТИЧЕСКИХ ПРИНЦИПОВ И ЦЕННОСТЕЙ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ ВО ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЕ

Аннотация. Проанализированы различные подходы к понятиям «этические принципы социальной работы», «ценности социального работника», «профессиональные качества социального работника» и «внеаудиторная работа со студентами». Предложена классификация профессионально важных личностных качеств и нравственных ценностей социальных работников. Обоснована возможность использования потенциала внеаудиторной работы с целью формирования профессионально важных этических принципов и ценностей у будущих социальных работников. Проанализирован опыт использования таких форм внеаудиторной работы со студентами, как волонтерские объединения, агентство социальных проектов, школа тренингов в Черниговском национальном технологическом университете, которые способствуют формированию профессиональных этических принципов и ценностей у будущих социальных работников.

Ключевые слова: этические принципы; этические ценности социальной работы; профессиональные качества; внеаудиторная работа со студентами.

T. M. Detsiuk, Candidate of Pedagogic Sciences,
Y. A. Khizhnyak, Student,
A. V. Borovik, Master Student

FUTURE SOCIAL WORKERS' PROFESSIONAL ETHICAL PRINCIPLES AND VALUES FORMING IN EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

Urgency of the research. The success of solving difficult life situations of clients depends on the professionalism of a social worker, his moral and ethical principles and values. The basis of the listed components of professional competence is formed during the preparation of a future specialist in a higher educational institution.

Target setting. In line with the reform of higher education in Ukraine, the number of classroom hours in universities has decreased significantly. Under these conditions, it is necessary to find new alternative methods of education and upbringing.

Actual scientific researches and issues analysis. The problem of formation of professional competence in future social workers was considered in their works by such scholars as A. Y. Kapska, L. V. Simonovich, D. M. Godlevskaya, V. A. Polishchuk, O. G. Karpenko.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, the problem of the formation of ethical principles and values for future social workers, providing that the audience's time is reduced, has not actually been investigated.

The research objective. The purpose of this publication is to analyse scientific approaches to the problem of the formation of ethical principles and values of future social workers in extracurricular activities.

The statement of basic materials. The specifics of a social worker's functions require an organic combination of personality and professional qualities, broad education, and therefore the training of such a specialist should be based on the rules of morality. Having analysed the experience of non-auditing work with students of the Chernihiv National University of Technology, we offer the following forms of extracurricular work that can be used while working with future social workers in order to form in them professionally important ethical principles, values and qualities: volunteer organizations; agency for Social Projects; training school.

Conclusions. An extra component of future social workers' professional training is an extra-curricular work with students. We suggest using the potential of such non-auditing forms as an agency for social projects, a training school and volunteer associations.

Keywords: ethical principles; ethical values of social work; professional qualities; extracurricular-students activities.

DOI 10.25140/2412-1185-2017-2(10)-22-28

Актуальність теми дослідження. В Україні професія соціальний працівник є надзвичайно необхідною та важливою. Це зумовлено збільшенням чисельності та категорій клієнтів у результаті економічної кризи, загального зубожіння населення та військових дій на сході країни. Від професійності соціального працівника, його морально-етичних принципів та цінностей залежить успіх вирішення складної життєвої ситуації клієнта. Основи перерахованих складових професійної компетентності формуються під час підготовки майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі. Тому дана тема є актуальною.

Постановка проблеми. Відповідно до реформи у вищій освіті України, кількість аудиторних годин у ВНЗ значно скоротилась. Час відведений на практику складає в середньому 2-3 тижні на навчальний рік. За таких умов ускладнюється процес здійснення формуючого педагогічного впливу на особистість студента як майбутнього фахівця соціальної сфери. Виховний вплив на особистість студента, формування необхідних професійних якостей, цінностей та переконань у майбутнього фахівця соціальної сфери неможливо здійснювати дистанційно. За таких умов постає необхідність пошуку нових альтернативних методів навчання та виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх соціальних працівників досліджувала О. Г. Карпенко. Проблема формування професійної компетентності у майбутніх соціальних працівників розглядали у своїх працях такі науковці як А. Й. Капська, Л. В. Симонович, Д. М. Годлевська, В. А. Поліщук. Познааудиторну діяльність у вищому навчальному закладі як необхідну складову цілісного навчально-виховного процесу розглядають у своїх працях Р. М. Абдулов, О. Г. Карпенко, Г. Е. Овчаренко. Українські науковці В. Ю. Коваль, З. Н. Курлянд, О. Б. Максимець характеризують познааудиторну діяльність як цілісний, загальнопедагогічний процес, який охоплює всю освітньо-виховну діяльність. Змістові та формам познааудиторної роботи в системі підготовки вчителів у вищих педагогічних навчальних закладах присвячені роботи А. М. Бойко, Л. Р. Пелех, Г. В. Троцько. Проблема формування основ професійної етики розглядалася у працях Протагора, Т. Гоббса, Дж. Локка, І. Канта; проблеми етики соціальної роботи аналізували сучасні науковці І.В. Зайченко та С.В. Іщук.

Виділення недосліджених раніше частин загальної проблеми. Проте, проблема формування етичних принципів та цінностей у майбутніх соціальних працівників за умови скорочення аудиторного часу фактично не досліджена. Немає єдиного підходу щодо використання потенціалу познааудиторної роботи з майбутніми соціальними працівниками. Досконало не вивчені су-

часні форми та методи формуючого впливу на професійні етичні принципи та цінності майбутніх соціальних працівників.

Постановка завдання. Завданням даної публікації є аналіз наукових підходів до проблеми формування етичних принципів та цінностей у майбутніх соціальних працівників у позааудиторній роботі.

Виклад основного матеріалу. Специфіка функцій соціального працівника вимагає органічного поєднання особистісних та професійних якостей, широкої освіченості, а тому підготовка такого фахівця має ґрунтуватися на основні норм моралі. В процесі підготовки у вищих навчальних закладах майбутні соціальні працівники мають можливість вивчати дисципліну «Етика соціальної роботи». Проте важливо, щоб етичні знання трансформувалися в стійкі етичні переконання, які будуть реалізовуватися у вигляді етичної поведінки.

Перш ніж аналізувати особливості формування професійних етичних принципів та цінностей у майбутніх соціальних працівників у поза аудиторній роботі необхідно проаналізувати такі поняття як «цінності соціальної роботи», «етичні принципи» та «позааудиторна робота зі студентами».

Щодо визначення поняття «цінності соціальної роботи», то основні підходи до визначення цінностей соціальних працівників зазначено у Міжнародних етичних стандартів соціальних працівників (1994 р.) Найбільш відома декларація про цінності етики, якою керуються всі сучасні соціальні працівники, це «Кодекс етики Національної Асоціації соціальних працівників», прийнятий у США У 1997 р. У Кодексі сформульовані принципи, що формують особистість соціального працівника, його специфічний підхід до оволодіння професією і принципи, що стосуються сто відносин з окремими людьми або групою. Також професійні стандарти та вимоги фахівців соціальної роботи зазначено у Професійно-етичному кодексі соціальних працівників України.

За логікою наукового пізнання, «принцип» визначається як основна істина, вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, світогляду і т. д. Для будь-якої науки існують свої принципи, реалізація яких відбувається через певні правила. Принципи і правила існують об'єктивно, незалежно від нас, і відступати від них не можна, бо інакше така діяльність може бути не лише даремна, але і шкідлива [1]. Принципи соціальної роботи тісно взаємопов'язані з етичними аспектами даної професії й передбачають наявність відповідних особистісно-моральних рис (милосердя до людей, любов до людей, народів, культур, доброзичливість, безкорисливість, чесність і відвертість, раціональність організації допомоги; розуміння, а не засуджування клієнта, залучення його до співпраці на основі добровільності та свободи вибору, оберігання його особистої гідності та честі, прийняття його таким, яким він є; дотримання конфіденційності, відсутність будь-якої упередженості щодо клієнта тощо) [2].

Проаналізувавши міжнародний та національний етичні кодекси, можемо визначити основні принципи професійної етики соціального працівника:

- Дотримання розумних інтересів клієнта;
- Особиста відповідальність соціального працівника за небажані для клієнта і суспільства результати його діяльності;
- Повага права клієнта на прийняття самостійного рішення на будь-якому етапі спільних дій є проявом поваги прав людини;
- Прийняття клієнта таким, яким він є передбачає особистісний підхід, врахування індивідуальних психологічних особливостей, можливостей;
- Конфіденційність. За умови необхідності співпраці з метою вирішення проблеми повідомлення будь-яких відомостей можливе тільки за згодою клієнта. Всі учасники повинні бути попереджені про необхідність дотримання конфіденційності;
- Принцип доброзичливості є основою моральної культури соціального працівника, відображенням і проявом любові до людей;
- Принцип безкорисності передбачає не тільки виконання соціальним працівником посадових інструкцій, а й докладання усіх зусиль та використання всіх ресурсів для вирішення конкретної проблеми;
- Чесність та відкритість у взаємовідносинах соціального працівника та клієнта є основою для довір'я та поваги у стосунках;

- Повнота поінформованості клієнта про застосовувані дії сприяє активізації його особистісного потенціалу;

- Відсутність будь-яких забобон та упередженості щодо клієнта є обов'язковою умовою налагодження взаємовідносин співробітництва між соціальним працівником та клієнтом [3].

Отже, принципи соціальної роботи та професійної етики соціального працівника передбачають повагу до особистості та прав клієнта, прийняття його таким, яким він є, гнучкість у підходах тощо. Все це тісно пов'язане із розумінням толерантності у соціальній роботі.

На думку А. Й. Капської, важливою складовою особистості фахівця соціальної роботи є наявність моральних цінностей, серед яких гуманність, громадянськість, доброзичливість, тактовність, терпимість, принциповість, повага до людей, чесність, винахідливість, оптимістичність [4].

Проаналізувавши різні підходи науковців до розуміння якостей та цінностей соціального працівника, пропонуємо розглянути наступні професійно важливі особистісні якості та моральні цінності соціальних працівників:

- Гуманізм – найвищою цінністю для соціального працівника є людина;
- Альтруїзм – соціальний працівник не повинен чекати від свого клієнта подяки або оплати, а також популярності, прихильності чи чогось подібного;
- Емпатія – соціальний працівник має відчувати співпереживання по відношенню до проблеми клієнта, проте надмірне співпереживання може спричинити професійне вигорання;
- Індивідуальний підхід – соціальний працівник має сприймати кожного клієнта як унікальну особистість і підбирати форми та методи роботи відповідно до його індивідуальних особливостей;
- Чесність – соціальний працівник повинен максимально чесно повідомляти свого клієнта про хід вирішення його проблеми, не надаючи при цьому хибної надії;
- Справедливість – в процесі здійснення своїх професійних обов'язків соціальний працівник має керуватися законами справедливості;
- Об'єктивність – при аналізі проблеми клієнта і підборі форм та методів допомоги соціальний працівник має бути максимально об'єктивним ;
- Тактовність і уважність – будь-яка необережна фраза може завдати великої шкоди клієнту і звести нанівець усю попередню роботу фахівця;
- Толерантність – повага до думки клієнта, його особливостей, поглядів та позицій;
- Самоконтроль, самокритичність та прагнення до самовдосконалення – соціальний працівник має критично оцінювати свої дії і результати, контролювати власні думки, емоції та вчинки. Крім того справжній фахівець повинен займатися постійним самовдосконаленням та самоосвітою;
- Комунікабельність – вміння комунікувати з клієнтами, їх оточенням, колегами є ознакою професіоналізму соціального працівника;
- Оптимізм – соціальний працівник має вірити в клієнта і в покращення його складної життєвої ситуації. Своєю впевненістю фахівець має наснажувати клієнта.

Як зазначають Л. Г. Гусякова та Е. И. Холостова, на розвиток і формування ціннісних орієнтацій особистості впливає ряд зовнішніх і внутрішніх факторів. Так, до зовнішніх факторів можна віднести елементи мікросередовища (групи членства, референтні групи і їх цінності) та макро середовища (традиційна система загальнолюдських цінностей, соціальних ролей, засобів мас-медіа, соціальні інститути). Також до цих факторів можна віднести вік, стать, особливості темпераменту, здібності, рівень розвитку самопізнання тощо [5].

Формування професійних етичних принципів та цінностей у майбутніх соціальних працівників відбувається в процесі професійної підготовки, здебільшого це період навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ), де майбутні фахівці теоретично вивчають професійні принципи та цінності професії, які вони повинні застосовувати на практиці. Значну роль в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників у ВНЗ приділяють позааудиторній роботі зі студентами.

Для визначення впливу позааудиторної роботи на формування етичних принципів та цінностей у майбутніх соціальних працівників важливою є характеристика поняття «позааудиторна робота». За визначенням З. Н. Курлянд, позааудиторна робота студентів – це процес, у якому домінує елемент самореалізації. Вона дає змогу студентам гармонізувати внутрішні та зовнішні фактори формування професійної культури, створює додаткові умови для реалізації внутріш-

нього потенціалу, задоволення тих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовільнюються. Позааудиторна робота має бути орієнтована на особистість студента [6, с. 396].

Українська дослідниця Т. Ю. Осипова зазначала, що система позааудиторної роботи є сукупністю виховних впливів, що забезпечують цілеспрямованість, систематичність, послідовність, сполучення педагогічного керівництва з ініціативою й самодіяльністю студентів. Визначальними принципами цієї системи є професійно-педагогічна спрямованість навчально-виховного процесу, взаємозв'язок і взаємообумовленість навчання і виховання студентів; тісний зв'язок навчально-виховного процесу ВНЗ з практикою.

Позааудиторна робота стимулює формування особистості майбутнього соціального працівника за умов професіоналізації всіх виховних впливів на студентів. Вона містить умови, які забезпечують удосконалення загальної професійної підготовки студентів, і при правильній її організації студенти отримують практичний досвід, можливість до самостійних дій, пошуку власного професійного стилю [7, с. 239].

Окрім того, позааудиторна робота включає й позанавчальну діяльність. Тобто ті заходи, які проводяться не за робочими та навчальними програмами, які не потребують обов'язкового виконання та обов'язкової перевірки знань, умінь та навичок. Це добровільна діяльність студентів під керівництвом і контролем викладачів, яка передбачає різні форми та методи заохочення [6].

За визначенням української дослідниці Н. С. Скрипник, позааудиторна діяльність – це система взаємопов'язаної діяльності суб'єктів освітнього процесу, що є невід'ємним складником професійної підготовки та здійснюється поза розкладом навчальних занять з метою створення умов для особистісного розвитку студентів і їх самореалізації [8, с. 224].

Позааудиторну діяльність Н. С. Скрипник розглядає як необхідну складову цілісного навчально-виховного процесу, тому що вона вміщує різні заходи навчального і виховного характеру. Вона виділяє два основних підходи до розгляду позааудиторної діяльності: як до складової виховної роботи або як до складника навчально-виховного процесу, а також зазначає, що всі форми позааудиторної діяльності студентів об'єднує те, що вони знаходяться поза розкладом навчальних занять [8].

Вітчизняна дослідниця О. А. Ковальчук виокремлює шість напрямів у визначенні змісту та видів позааудиторної діяльності:

- позааудиторна діяльність розглядається як виховна діяльність у вищому навчальному закладі або її підсистема;
- позааудиторна робота утотожнюється з навчальною самостійною роботою студентів;
- позааудиторна діяльність ідентифікується з науково-дослідною роботою студентів;
- позааудиторна робота розглядається як сукупність певних форм, окремих заходів тощо;
- позааудиторна навчально-виховна діяльність розглядається як форма організації дозвілля студентів;
- позааудиторна навчально-виховна діяльність у ВНЗ розглядається як організаційна форма, що здійснюється у системі змішаного навчання [9].

Відповідно до мети нашого дослідження ми розглядаємо позааудиторну роботу відповідно до першого із запропонованих напрямів розуміння цього поняття, а саме як виховну діяльність у вищому навчальному закладі.

Виходячи з усього вищезазначеного, під позааудиторною роботою ми розуміємо діяльність студентів під керівництвом і контролем викладачів, якою вони займаються у вільний від аудиторних занять час в умовах ВНЗ з метою формування професійної компетентності, а також самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти.

Позааудиторна робота студентів молодших курсів має специфіку. Більшість часу зазначеної категорії студентів займає проблема адаптації до умов навчання у ВНЗ. З часом організаційні функції куратора зменшуються. Більшість організаційних проблем студентське самоврядування вирішує самостійно.

Робота куратора зі студентським активом триває з першого по п'ятий курс включно, але цей процес набуває з часом нових якостей. Ініціаторами більшості заходів стають саме студенти, моральна та інтелектуальна відповідальність їх зростає. Куратор зі студентами старших курсів приділяє увагу питанням професійного самовизначення, формуванню громадської спрямованості, професійної усталеності.

Позааудиторна робота — один із головних чинників формування самостійності студентів. У поза аудиторній роботі студентів закріплюється їх потреба у професійному самовихованні, самореалізації і, що особливо важливо, їх діяльність усе більше набуває творчого характеру[9].

Проаналізувавши досвід позааудиторної роботи зі студентами спеціальності «Соціальна робота» факультету соціальної роботи, оздоровлення та реабілітації Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету, ми пропонуємо наступні форми позааудиторної роботи, які можливо застосовувати в роботі з майбутніми соціальними працівниками з метою формування в них професійно важливих етичних принципів, цінностей та якостей:

1. Об'єднання волонтерів. Волонтерська діяльність майбутніх фахівців соціальної сфери – це втілення теоретичних знань на практиці та формування професійної компетентності. Така діяльність дозволить майбутнім спеціалістам отримати необхідний досвід роботи, напрацювати необхідні вміння та навички. Завдяки волонтерській діяльності та отриманому досвіду роботи з різними категоріями клієнтів у студентів формуються такі професійно важливі цінності, як емпатія, толерантність, співчуття, людяність, відповідальність, тактовність, комунікативні навички, швидкість реагування, гуманність та розвиваються організаторські здібності. Життя студента значно змінюється, набуває нового сенсу, стає більш наповненим та корисним для суспільства. Після закінчення навчального закладу молодий фахівець зможе приступити до виконання своїх посадових обов'язків маючи необхідний досвід практичної роботи [10, с. 59].

Також у студентів-волонтерів прослідковується значна динаміка особистісного і професійного зростання порівняно з їх менш активними колегами – одногрупниками.

2. Агенція соціальних проектів. Дана організація являє собою добровільне об'єднання студентів, аспірантів, представників професорсько-викладацького складу, метою якого є розвиток творчого потенціалу студентів, а також вироблення в студентів навичок з організації, планування проекту, формування бюджету та розподілу коштів на різних етапах реалізації власного проекту, фандрайзингу, успішної реалізації проекту. У загальному вигляді мету даної організації можна окреслити як формування навичок створення та впровадження інноваційних методів вирішення складних соціальних проблем [10, с. 36]. В процесі реалізації проектів соціальної дії у студентів формуються такі етичні цінності як толерантність, самокритичність та самовідповідальність, терпимість, стресостійкість, оптимізм, комунікабельність, уміння працювати в команді, об'єктивність.

3. Школа тренінгів. Основною метою діяльності школи тренінгів є формування в студентів навичок організації та проведення тренінгових занять, а також формування в них професійно важливих якостей таких, як комунікабельність, оптимізм, емпатії, толерантності, доброзичливості. Учасниками школи можуть бути студенти, магістранти та аспіранти спеціальності «Соціальна робота», а також представники професорсько-викладацького складу університету[10, с. 36]. Проведення тренінгових занять у тандемі викладач-студент демонструє значні результати. Викладачі мають змогу здійснювати виховний вплив за принципом «рівний-рівному».

Визначальну роль у даній діяльності відіграють викладачі – керівники /куратори даних об'єднань. Вдало організований процес діяльності запропонованих форм позааудиторної роботи сприятиме найкращому формуючому впливу на особистість студента. Постійний зворотній зв'язок зі студентами, обговорення вдалих та недуже моментів, спільне проведення заходів є необхідними умовами організації позааудиторної роботи.

Висновки. Етичні принципи та цінності є важливою складовою особистості професіонала соціальної роботи. Формування професійно важливих цінностей та принципів відбувається здебільшого під час навчання у вищому навчальному закладі. Важливою складовою процесу професійної підготовки майбутніх соціальних працівників є позааудиторна робота зі студентами. Ми пропонуємо використовувати потенціал таких форм позааудиторної роботи як агенція соціальних проектів, школа тренінгів та волонтерські об'єднання. Значно покращує результати професійна організація процесу здійснення позааудиторної роботи.

Подальшого дослідження потребують проблеми керівництва та координації різних напрямів позааудиторної роботи, мотивації викладачів та студентів щодо організації позааудиторної роботи зі студентами, дослідження впливу на особистість студентів інших форм та методів позааудиторної роботи.

Література

1. Курцева, Н. В. Основы социальной педагогики: учеб. пособие / Н. В. Курцева, – Краснодар : Кубанский гос. ун-т, 2009. – 214 с.
2. Ішук, С. В. Етика соціальної роботи [Курс лекцій] / С. В. Ішук. – Тернопіль: ТДПУ, 2008. – 59 с.
3. Професійно-етичний кодекс соціального працівника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://allref.com.ua/uk/skachaty/profesiino-etichniy_kodeks_social-nogo_pracivnika
4. Капська, А. Й. Соціальна робота : технологічний аспект : навчальний посібник / А. Й. Капська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
5. Гусякова, Л. Г. Основы теории социальной работы : учебное пособие / Л. Г. Гусякова, Е. И. Холостова. — М. : Институт социальной работы, 1997. — 189 с.
6. Курлянд, З. Н. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова [та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
7. Осипова, Т. Ю. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. / Т. Ю. Осипова, І. О. Бартенєва, О. О. Біла; [за заг. ред. Т. Ю. Осипової. – Одеса : Фенікс, 2006. – 228 с.
8. Скрипник, Н. С. Позааудиторна діяльність студентів вищих навчальних закладів : сутність, структура й особливості / Н. С. Скрипник // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2012. – Вип. 27 (80). – С. 566–571.
9. Ковальчук, О. А. Позааудиторна навчально-виховна діяльність як організаційна форма, що здійснюється у системі змішаного навчання [Електронний ресурс] / О. А. Ковальчук. – Режим доступу : <http://2013.moodle.mot.in.ua/course/view.php?id=16>
10. Децюк, Т. М. Технології формування професійної компетентності у майбутніх соціальних працівників у позааудиторній роботі : [методичні рекомендації для позааудиторної роботи зі студентами спеціальності «Соціальна робота»] / Т. М. Децюк. – Чернівці : ЧНТУ, 2015. – 87 с.

References

1. Kurtseva, N. V. (2009). *Osnovy sotsyalnoi pedahohiki [Fundamentals of social pedagogy]*. Krasnodar: Kubanskyi gos. un-t [in Russian].
2. Ishchuk, S. V. (2008). *Etyka sotsyalnoi roboty [Ethics of Social Work]*. Ternopil, TDPU [in Ukrainian].
3. *Profesiino-etychnyi kodeks sotsialnoho pratsivnyka [Professional-ethical code of social worker]*. (n.d.). Retrieved from http://allref.com.ua/uk/skachaty/profesiino-etichniy_kodeks_social-nogo_pracivnika [in Ukrainian].
4. Kapska, A. Y. (2004). *Sotsialna robota : tekhnolohichnyi aspekt [Social work: technological aspect]*. Kyiv: Center for Educational Literature [in Ukrainian].
5. Husliakova, L. H., Kholostova, E. Y. (1997). *Osnovy teorii sotsyalnoi raboty [The foundations of the theory of social work]*. Moscow: Institute of Social Work [in Russian].
6. Kurliand, Z. N. Khmeliuk, R. I., Semenova, A. V. Kurliand, Z. N., et al. (2007). *Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogics of higher education]*. (3th ed., ver.). Z. N. Kurliand (Ed.). Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
7. Osypova, T. Yu., Bartenieva, I. O., Bila, O. O. (2006). *Vykhovna robota zi studentskoiu moloddu [Educational work with students]*. T. Yu. Osypova (Ed.). Odesa: Feniks [in Ukrainian].
8. Skrypnyk, N. S. (2012). *Pozaaudytna dialnist studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv : sutnist, struktura y osoblyvosti [Non-auditory activity of students of higher educational institutions: essence, structure and features]*. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogics of formation of a creative person in higher and secondary schools*, 27(80), 566–571 [in Ukrainian].
9. Kovalchuk, O. A. (n.d.). *Pozaaudytna navchalno-vykhovna dialnist yak orhanizatsiina forma, shcho zdiisnietsia u systemi zmishanoho navchannia [Non-Auditory Educational Activity as an Organizational Form Performed in the System of Mixed Learning]*. Retrieved from <http://2013.moodle.mot.in.ua/course/view.php?id=16> [in Ukrainian].
10. Detsiuk, T. M. (2015). *Tekhnolohii formuvannia profesiinoi kompetentnosti u maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv u pozaaudytnii roboti [Technologies of formation of professional competence in future social workers in non-auditing work]*. Chernihiv: ChNUT [in Ukrainian].

Надійшла 22.10.2017

Бібліографічний опис для цитування:

Децюк, Т. М. Формування професійних етичних принципів та цінностей майбутніх соціальних працівників у поза аудиторній роботі / Т. М. Децюк, Ю. А. Хижняк, А. В. Боровик // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. - 2017. - № 2 (10). - С. 22-28.